

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

KOTITALOUDEN OPPIMISTULOKSET PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEESSA 2014

TIIVISTELMÄ

KOTITALOUDEN OPPIMISTULOKSET PERUSOPETUKSEN	
PÄÄTTÖVAIHEESSA	3
ARVIOINTIIN OSALLISTUNEET OPPILAAT	3
OPETUSTA JA OPPILAITA KOSKEVAA TAUSTATIIETOA.....	4
TULOKSET	10
ALUEELLISTA TARKASTELUA.....	13
TYTTÖJEN JA POIKIEN VÄLISET EROT	15
KIELIRYHMIEN VÄLISET EROT	15
OPPILAIDEN JATKO-OPINTOIHIN HAKEUTUMINEN	15
KOTITALOUDEN ARVOSANA JA KOKONAISOSAAMINEN	16
KOTITALOUS VALINNAISAINEENA.....	19
TUKEA TARVITSEVIEN OPPILAIDEN OSAAMINEN	19
KOEMENESTYS OPPILAILLA JOIDEN KOTIKIELI ON MUU KUIN SUOMI .. TAI RUOTSI	19
OPPILAIDEN HARRASTUNEISUUS SUHTEESSA OPPIMISTULOKSIIN	21
VANHEMPIEN KOULUTUSTAUSTAN YHTEYS KOEMENESTYKSEEN	22
OPETTAJIEN JA OPETUSMENETELMIEN YHTEYS OPPIMISTULOKSIIN	22
OPPILAIDEN KOULUVIIHTYVYYS JA ASENNOITUMINEN	23
KOTITALOUTEEN	23
KOTITALOUS-OPPIAINE PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA 2014	24
KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	26

Kotitalouden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa

Kotitalouden oppimistuloksia arvioitiin ensimmäisen kerran osana valtakunnallista koulutuksen arviointisuunnitelmaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012:14) maaliskuussa 2014. Arviointihanke aloitettiin helmikuussa 2013 Opetushallituksessa ja sitä jatkettiin Kansallisessa koulutuksen arviointikeskuksessa, kun perusopetuksen oppimistulosten arviointitoiminta siirrettiin sen tehtäväksi 1.5.2014 alkaen. Tiedot oppimistulosarviointiin kerättiin 89 suomenkielisestä ja 15 ruotsinkielisestä koulusta, jotka edustivat kattavasti eri AVI-alueita ja kuntaryhmiä. Mukana otoksessa oli sekä kaikille yhteiset kotitalouden opinnot suorittaneita että valinnaiseen kotitalousopetukseen osallistuneita oppilaita.

Kansallinen koe oli kaksivaiheinen. Kirjallinen koe ja käytännön työtaitoja mittaava näyttökoe perustuivat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 määriteltyihin kotitalous-oppiaineen keskeisten sisältöalueiden tietojen ja taitojen hallintaan sekä päättöarvosanalle kahdeksan (8) annettuihin kriteereihin. Arvioinnin tavoitteena oli selvittää 9. vuosiluokan oppilaiden kotitalouden osaamisen kansallinen taso suhteessa opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin tavoiteisiin. Vuoden 2004 opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet, sisältöalueet ja päättöarvioinnin kriteerit on laadittu yleisellä tasolla, ja ne sisältävät laajoja oppisisältöihin liittyviä laadullisia teemoja. Tämän vuoksi arviointiin liittyvät mittarit laadittiin niin, että niillä mahdollisimman kattavasti ja monipuolisesti tavoitetaan kotitalouden opetussuunnitelmaan liitetyt oppisisällöt. Kirjallisen kokeen arviointitehtävien laadinnassa otettiin huomioon tehtävien vaihtelevuus tehtävyytyyppien ja niiden vaikeustason mukaan. Näyttökokeen suunnittelussa pyrittiin mahdollisimman aitoon todelliseen elämäntilanteeseen. Siinä otettiin huomioon kotitalouden opetussuunnitelman perusteiden osa-alueet: yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, käytännön työtaidot sekä tiedonhankinta- ja käsittelytaidot.

Arviointiin osallistuneet oppilaat

Kotitalouden kansalliseen arviointiin osallistui yhteensä 3 541 oppilasta. Kirjalliseen kokeeseen osallistui yhteensä 3 473 oppilasta ja näyttökokeeseen 817 oppilasta. Kaikista otokseen osallistuneista oppilaista suomenkielistä koulua kävi 86 prosenttia oppilasta ja ruotsinkielistä koulua kävi 14 prosenttia oppilasta. Oppilaista 11 prosenttia oli tehostetun tai erityisen tuen piirissä, heille oli tehty aikaisempi päätös erityisopetukseen ottamisesta tai he opiskelivat yksilöllistetyn oppimäärän mukaan äidinkielessä tai kotitaloudessa. Otokseen osallistuneista oppilaista 30 prosenttia oli opiskellut kotitaloutta vain seitsemännellä luokalla ja 61 prosenttia 7., 8. ja 9. luokalla. Oppilaista seitsemän prosenttia ilmoitti opiskelleensa kotitaloutta 7. ja 8. luokalla ja kolme prosenttia 7. ja 9. luokalla.

Opetusta ja oppilaita koskevaa taustatietoa

Opettaja-
kyselyyn
vastasi 163
opettajaa,
joista 21 oli
ruotsinkie-
listen koulu-
jen opettajia
ja loput suo-
menkielis-
ten koulujen
opettajia.

Kotitalouden arviointiin liitettiin kirjallisen ja näyttökokeen lisäksi oppilaskysely, opettajakysely ja rehtorikysely. Oppilaskysely koostui taustamuuttujasioista, joissa kysyttiin sukupuolen, äidinkielen, vanhempien koulutustaustan lisäksi koulupoissaoloja, koulussa viihtymistä, kotitalouden viimeisintä arvosanaa ja valinnaisainevalintoja. Opettajakyselyssä oli ryhmäkokoja, tuntijakoa, opetusta ja opetussuunnitelmaa koskevia osioita sekä kotitalouden opettamisessa käytettyihin menetelmiin ja materiaaleihin liittyviä osioita. Lisäksi opettajakyselyyn liitettiin samat opetussuunnitelman tavoitteista rakennetut väittämät kuin mitä oppilaskyselyssä oli. Näin voitiin vertailla sekä oppilaan että opettajan mielipidettä oppilaan osaamisesta. Rehtorikysely toteutettiin sähköisenä ja siinä kysyttiin arviointiin osallistuneiden otoskoulujen rehtoreiden taustatietojen lisäksi kotitalousopetuksen järjestelyihin ja resursseihin liittyviä asioita. Lisäksi kyselyssä tiedusteltiin, onko oppilailla ja huoltajilla mahdollisuutta vaikuttaa koulun asioihin, ja rehtoreilta kysyttiin heidän näkemyksiään kouluvihtyvyydestä, koulun ilmapiiristä, heidän omista johtamistaidoistaan sekä opetussuunnitelman toteuttamisesta.

Suomenkielisten koulujen opettajista 86 prosenttia ja ruotsinkielisten koulujen opettajista 81 prosenttia ilmoitti olevansa kelpoisia kotitalousopettajia. Vastaajista 57 prosenttia ilmoitti olevansa muodollisesti kelpoinen muun oppiaineen opettaja. Opettajista 18 prosenttia oli kotitalousopettajan kelpoisuutta vailla, ja kahdeksalla prosentilla ei ollut mitään opettajan kelpoisuutta.

Kotitalouden opetusryhmien koko vaihteli kyselyyn vastanneiden opettajien yhdeksänsillä luokilla niin, että 58 prosenttia vastaajista ilmoitti keskimääräiseksi luokkakooksi 11–15 oppilasta ja 36 prosenttia 16–20 oppilasta. Opettajista 97 prosenttia ilmoitti, että kaikille yhteiset kolme vuosiviikkotuntia opetetaan koulussa 7. vuosiluokan aikana. Tämä luku vastaa myös yleistä käsitystä siitä, että kouluissa kaikille yhteinen kotitalous opetetaan pääosin seitsemännellä luokalla. Opettajista 55 prosenttia oli sitä mieltä, että kaikille yhteisten tuntien määrä on sopiva, ja 45 prosenttia sitä mieltä, että kotitalouden määrä on liian vähäinen.

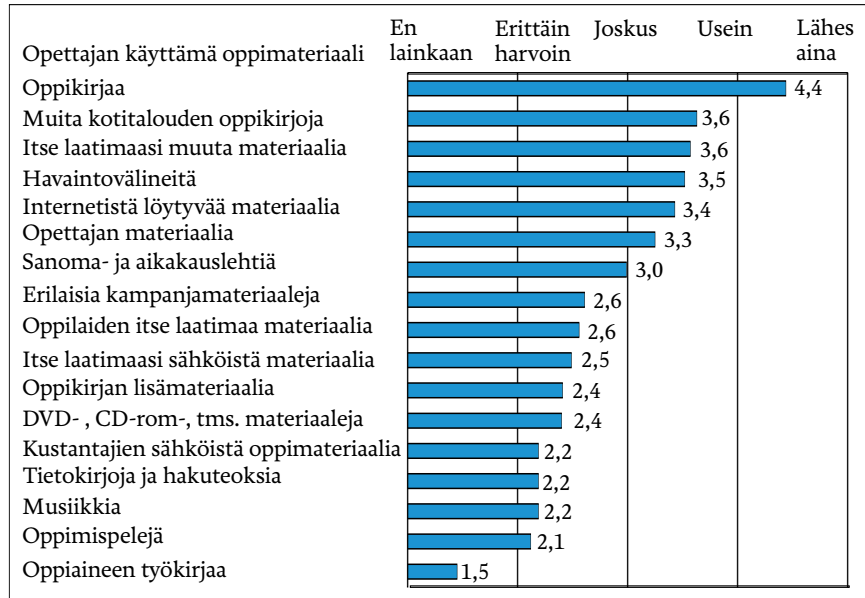
Yhden ja kahden vuosiviikkotunnin valinnaisaineet olivat kyselyyn vastanneiden opettajien kouluissa jakautuneet vaihtelevasti. Vastaajista 93 prosenttia ilmoitti, että heidän kouluissaan oli kotitaloutta tarjottu oppilaille kahden vuosiviikkotunnin valinnaisaineena. Opettajista 20 prosenttia ilmoitti, että kotitaloutta oli tarjottu 8. vuosiluokalla ja 17 prosenttia ilmoitti, että kotitaloutta oli tarjottu 9. vuosiluokalla yhden vuosiviikkotunnin valinnaisaineena.

Puolessa kouluista oli kaksi, neljäsosassa yksi ja viidesosassa kolme kotitalousopettajaa. Yhteistyötä kotitalousopettajakollegan kanssa oli lukuvuonna 2013–2014 tehnyt usein 69 prosenttia vastaajista. Viidesosa vastaajista oli tehnyt yhteistyötä melko usein, kahdeksan prosenttia harvoin ja vain kaksi prosenttia ei lainkaan. Opettajista 60 prosenttia ilmoitti tehneensä oppiaine yhteistyötä muiden oppiaineiden opettajien kanssa vähän, ja 39 prosenttia ilmoitti, ettei ole tehnyt lainkaan oppiaine yhteistyötä. Opettajista 62 prosenttia oli sitä mieltä, että kotitalouden perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on yhtäläisyyksiä sopivasti muiden oppiaineiden kanssa. Vastaajista 18 prosenttia oli sitä mieltä, että yhtäläisyyksiä on paljon, ja 14 sitä mieltä, että yhtäläisyyksiä on vähän. Eniten opettajat olivat tehneet yhteistyötä terveystiedon opettajan kanssa. Seuraavaksi eniten oli tehty yhteistyötä vieraiden kielten opettajien kanssa. Noin 12–13 prosenttia vastaajista oli tehnyt yhteistyötä myös biologian ja kemian opettajan kanssa.

Opettajakyselyn perusteella 63 prosentilla opettajista oli käytössä tietokone opettajanhuoneessa ja 88 prosentilla oli tietokone käytössä kotitalousluokassa. Älytaulu jossain koulun luokassa (jota myös kotitalousopettaja sai hyödyntää) oli 17 prosentilla ja kotitalousluokassa 11 prosentilla vastanneista opettajista. Kotitalousopettajista 36 prosenttia ilmoitti, että oppilaille oli käytössään tietokoneita opetuksen tukena. Tablettitietokoneita (esim. iPad) oli käytössä 20 prosentilla vastaajista. Opettajista 75 prosenttia oli sitä mieltä, että koulun kotitalouden taloudelliset resurssit ovat riittävät monipuolisten ja opetusta tukevien raaka-aineiden hankintaan. Vastaajista 25 prosenttia piti resursseja riittämättömänä.

Kyselyyn vastanneet opettajat pyrkivät tuomaan opetuksessaan usein esiin useita näkökulmia ja saamaan aikaan arvopohdintaa. Samoin he vastasivat ottavansa huomioon usein opetuksessaan monentasoisia oppijoita, pyrkivät motivoimaan oppilaita ja selkeyttämään opetusta sekä ylläpitämään ammattitaitoaan. Erilaisia opetus- ja arviointimenetelmiä opettajat ilmoittivat käyttävänsä suhteellisen usein. Opettajien mukaan he haastavat oppilaitaan keskimäärin ”joskus” kyseenalaistamaan asioita, huomioivat oppilaan arkea oppisisällöissä, kuuntelivat oppilaiden ideoita ja huomioivat yhteistoiminnallisia menetelmiä. Kyselyyn vastanneista opettajista puolet ilmoitti käyttävänsä kotitaloustunneilla erittäin paljon pari- tai ryhmätyöskentelyä ja paljon oppilaan itsenäistä työskentelyä tunneilla. Reilu 50 prosenttia vastaajista käytti toiminnallisia harjoituksia paljon tai erittäin paljon. Kuten kuviosta 1 näkyy, opettajat käyttivät oppikirjaa kaikista oppimateriaaleista eniten.

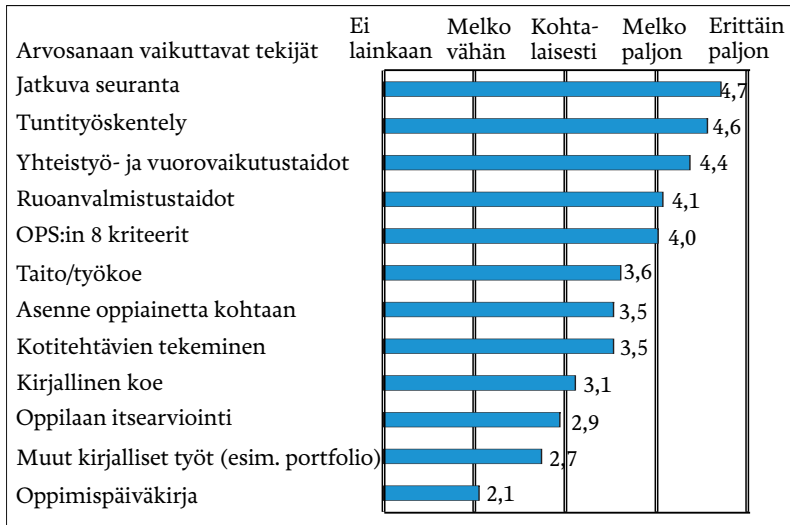
Opettajista 43 prosenttia ilmoitti, että heidän opetusryhmissään opiskelee äidinkielenään muita kuin suomea, ruotsia tai saamea opiskelevia.

Kuvio 1. Opettajakyselyyn vastanneiden käyttämä oppimateriaali

Muita kotitalouden oppikirjoja, itse laadittua materiaalia, havaintovälineitä, internetistä löytyvää materiaalia ja opettajan materiaalia käytettiin vastausten perusteella keskimäärin enemmän kuin ”joskus”. Oppiaineen työkirjoja käytettiin tuskin lainkaan ja oppimislejää, musiikkia, tietokirjoja ja hakuteoksia tai kustantajien sähköistä oppimateriaalia käytettiin opettajien vastausten perusteella keskimäärin ”erittäin harvoin”.

Opettajien mukaan arvosanaan eniten vaikuttava tekijä oli jatkuvan seurannan avulla todettu osaaminen (kuvio 2). Lähes yhtä paljon arvosanaan vaikuttavia asioita olivat tuntityöskentely sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. Keskimäärin melko paljon arvosanan antoon vaikuttivat ruoanvalmistustaidot ja opetus suunnitelman kriteerit arvosanalle kahdeksan (8). Kohtalaisesti arvosanan antoon vaikuttivat kirjallinen koe ja oppilaan itsearviointi. Melko vähän arvosanan antoon vaikutti oppimispäiväkirja.

Kuvio 2. Oppilaiden kotitalouden arvosanaan vaikuttavat tekijät

Eniten hyviä oppimistuloksia vaikeuttaneita asioita olivat opettajien vastausten mukaan ”oppilaiden kiinnostuksen kohdistuminen muihin asioihin kuin koulutyöhön”, ”oppilasjoukon heterogeenisuus” ja ”opetusryhmien suuri koko” (kuvio 3).

KOTITALOUDEN OPPIMISTULOKSET 2014

Kuvio 3. Hyvien oppimistulosten saavuttamista vaikeuttavat asiat opettajien arvioimina

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden mukaan 1.–9. vuosiluokan yhtenäiskouluja oli kyselyyn vastanneiden kouluista 45 prosenttia ja 7.–9. vuosiluokan kouluja 48 prosenttia. Lisäksi neljässä koulussa oli vuosiluokat esikoulusta 9. luokkaan ja yhdessä koulussa vuosiluokat 1.–10. Rehtoreiden vastausten perusteella 38 prosenttia oppilaista opiskeli viisijaksoisen järjestelmän mukaan lukuvuonna 2013–2014. Muut koulut jakaantuivat seuraavasti: nelijaksoinen järjestelmä 20 prosentissa kouluista, kaksijaksoinen 19 prosentissa kouluista, yksijaksoinen järjestelmä 13 prosentissa kouluista, kolmejaksoinen 4 prosentissa kouluista ja kuusijaksoinen 4 prosentissa kouluista. Tämän lisäksi kahdessa koulussa opetus oli jaksotettu muulla tavoin.

Rehtoreilta kysyttiin, ovatko he hankkineet lukuvuonna 2013–2014 oppikirjoja tai muuta materiaalia kotitalousopetuksen käyttöön. Rehtoreista 79 prosenttia oli hankkinut materiaalia ja 21 prosenttia ei. Koulujen painotuksista kysyttäessä suurin osa (73 %) rehtoreista ilmoitti, että kouluissa ei painoteta mitään oppiainetta. Vastanneista 27 prosenttia ilmoitti, että heidän koulussaan painotetaan jotain oppiainetta. Eniten painotetut oppiaineet olivat matemaattiset ja luonnontieteelliset aineet, musiikki sekä liikunta.

Kysyttäessä kolmiportaisen tuen mallin toimivuudesta enemmistö (89 %) rehtoreista piti uutta mallia toimivana. Rehtoreista 11 % ilmoitti, ettei kolmiportaisen tuen malli ole toimiva. Eniten esiintyneitä syitä tyytymättömyyteen oli resurssien puute ja byrokratian raskaus. Suurin osa (97,8 %) rehtoreista oli sitä mieltä, että kotitalousluokan fyysinen ympäristö tukee opetussuunnitelman mukaista opetusta. Vain kaksi prosenttia oli eri mieltä. Rehtoreista noin puolet (41 %) oli sitä mieltä, että kouluissa voidaan yleisesti toteuttaa perusopetuksen mukaista opetussuunnitelmaa nykyisillä resursseilla melko hyvin, ja 43 prosenttia vastasi, että perusopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta voidaan toteuttaa erittäin hyvin. Vain kuusi prosenttia oli sitä mieltä, että opetussuunnitelman toteuttaminen nykyisillä resursseilla onnistuu heikosti.

Rehtorikyselyn mukaan kaikkien rehtorikyselyyn vastanneiden (92 rehtoria 104 otoskoulusta) koulujen kotitalousopettajilla oli ollut mahdollisuus osallistua täydennyskoulutukseen vähintään 1–2 päivää lukuvuodessa ilman ansionmenetystä. Vastanneista opettajista 27 prosenttia ei ollut osallistunut yhtään päivää täydennyskoulutukseen viimeisimmän kolmen vuoden aikana. Vastanneista 33 prosenttia oli osallistunut 1–3 päivää ja 22 prosenttia enemmän kuin kuusi päivää. Vastaaajista 45 prosentilla oli kotitalousopetukseen näistä mainituista täydennyskoulutuspäivistä liittynyt 1–3 päivää. Opettajista 46 prosenttia oli osallistunut täydennyskoulutukseen, joka ei liittynyt kotitalousopetukseen.

Halukkuudestaan osallistua täydennyskoulutukseen lähitulevaisuudesta ilmoitti 75 prosenttia opettajista, ja 20 prosenttia vastasi, että ”ei osaa sanoa”, onko halukas täydennyskoulutukseen vai ei. Seuraavassa taulukossa 1. on kerätty aiheita, joista kotitalousopettajat eniten toivoivat täydennyskoulutusta.

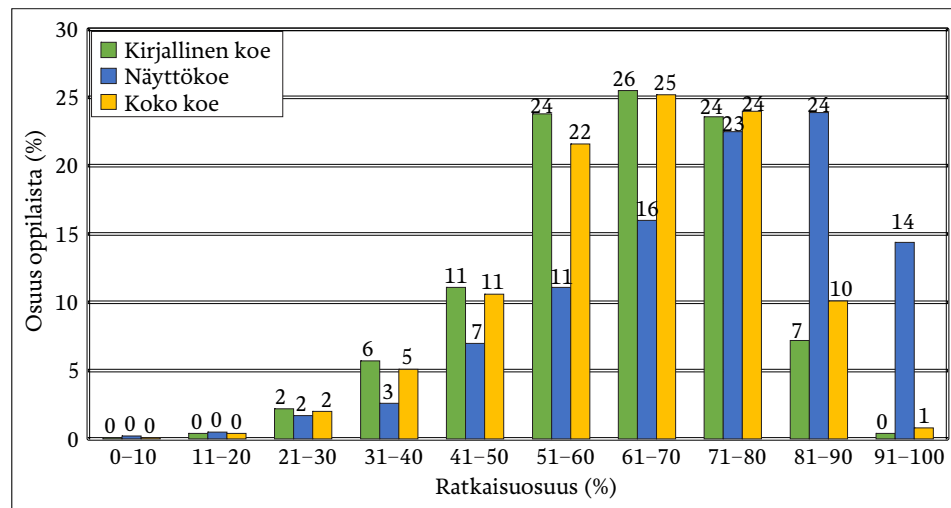
Tyttöjen ratkaisuosuus kirjallisessa kokeessa oli 68 prosenttia ja poikien 56 prosenttia. Vastaavat luvut näyttökokeessa olivat tytöillä 77 prosenttia ja pojilla 67 prosenttia.

Taulukko 1. Opettajien täydennyskoulutustoiveet

Aiheita, joista täydennyskoulutusta toivottiin	Vastaajia lkm	Prosenttiosuus kaikista vastaajista N = 163
TVT kotitalousopetuksessa	48	29
Erilaiset oppijat kotitalousopetuksessa	26	16
Kuluttajakasvatus	24	15
Ravitsemus	18	11
Arviointi kotitalousopetuksessa	11	7
Kaikenlainen koulutus kiinnostaa	17	10
Muita aiheita	58	36

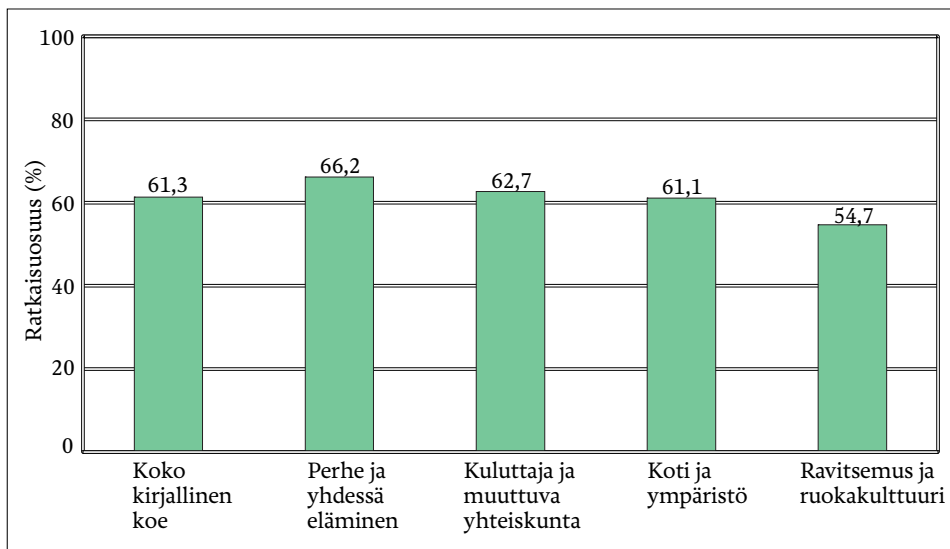
Tulokset

Oppilaat saivat keskimäärin 63 prosenttia kotitalouden arvioinnin enimmäispistemäärästä kirjallisessa ja näyttökokeessa yhteensä. Kaikkien otosoppilaiden kirjallisen kokeen ratkaisuprosentti oli 61 ja näyttökokeen 72. Kuviossa 4 näkyy koko kotitalouden kokeen ratkaisuosuuksien jakauma, kirjallisen kokeen jakauma ja näyttökokeen jakauma kymmenen prosenttiyksikön luokkiin jaettuna.

Kuvio 4. Osaamisen jakauma koko kokeessa, kirjallisessa kokeessa ja näyttökokeessa

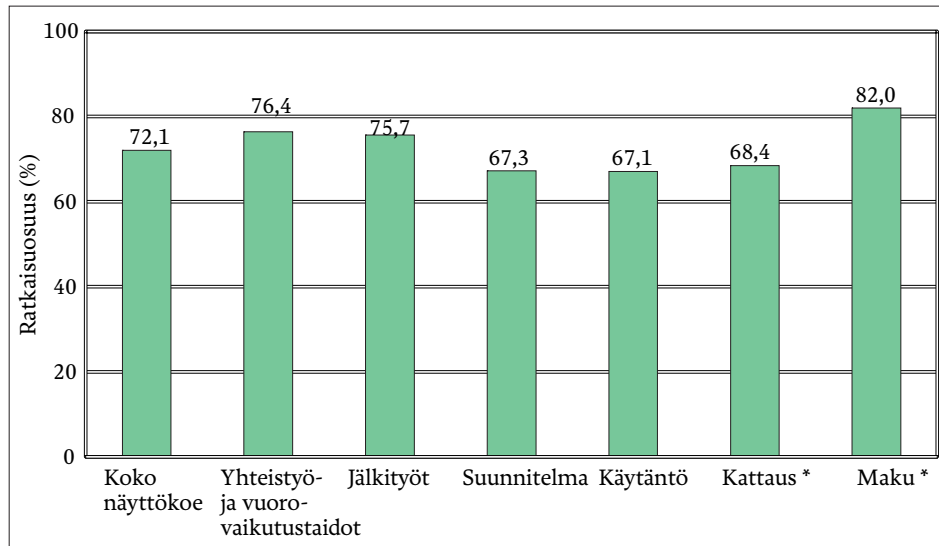
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 määritellyistä kotitalouden keskeisistä sisältöalueista osattiin kirjallisessa kokeessa parhaiten sisältöalueen Perhe ja yhdessä eläminen tehtävät (ratkaisuosuus 66 %) ja heikoiten sisältöalueen Ravitseminen ja ruokakulttuuri tehtävät (ratkaisuosuus 55 %). Oppilaat saavuttivat Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta -sisältöalueen tehtävien enimmäispistemäärästä 63 prosenttia ja 61 prosenttia Koti ja ympäristö -sisältöalueen tehtävien enimmäispistemäärästä. Kuviossa 5 näkyy koko kokeen ratkaisuosuudet sisältöalueittain luokiteltuna.

Kuvio 5. Opetussuunnitelman sisältöalueiden ratkaisuosuudet kirjallisessa kokeessa

Perhe ja yhdessä eläminen -sisältöalueen tehtävistä osattiin parhaiten sosiaaliseen vastuuseen ja kodin juhliin liittyvät tehtävät ja heikoiten kattamiseen liittyvä tehtävä. Ravitseminen ja ruokakulttuuri sisältöalueen tehtävistä oppilaat hallitsivat parhaiten lautasmalliin ja ruoanvalmistukseen liittyvät tehtävät ja heikoiten sydän- ja verisuonitauteihin ja ravintokuituun liittyvät tehtävät. Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta -sisältöalueen tehtävistä tiedettiin parhaiten kulutusluottoon ja ympäristömerkkeihin liittyvät tehtävät. Heikointa tämän osa-alueen tehtävistä osaaminen oli veden kulutukseen liittyvässä tehtävässä. Koti ja ympäristö -sisältöalueen tehtävistä osattiin parhaiten astioiden käsinpesuun liittyvä tehtävä ja heikoiten hoito-ohjemarkkeihin liittyvä tehtävä. Jos tarkastellaan otosoppilaiden keskimääräistä osaamista eri tehtävätyypeittäin, osaaminen oli huomattavasti parempaa valintatehtävissä (ratkaisuosuus 65,6 %) kuin tuottamistehtävissä (ratkaisuosuus 52,2 %). Tosin valintatehtävissä oli enemmän helpompia tehtäviä kuin tuottamistehtävissä.

Seuraavaan kuvioon 6 on koottu kaikkien oppilaiden keskimääräiset ratkaisuosuudet näyttökokeen eri osa-alueilla.

Kuvio 6. Osaaminen näyttökokeen eri osa-alueilla alueilla (*kattausta ja valmistetun ruoan makua arvioitiin vain osalta oppilaista)

Näyttökokeeseen osallistuneet oppilaat menestyivät kokonaisuudessaan keskimäärin hyvin (kokonaisratkaisuosuus 72 %), mutta suhteellisesti heikointa osaaminen oli osa-alueilla Suunnitelman tekeminen ja Käytännön työt. Kattausta arvioitiin näyttökokeeseen osallistujista 335 oppilaalla ja makua 432 oppilaan valmistamasta ruoasta sen mukaan, miten näyttökokeeseen osallistuva oppilasryhmä kokeen alussa jakoi työt ryhmän jäsenille.

Alueellista tarkastelua

Eri alueiden väliset kokonaisratkaisuosuudet vaihtelivat koko koetta (näyttökoe ja kirjallinen koe yhdessä) tarkasteltaessa 60–65 prosentin välillä. Itä-Suomen oppilaat menestyivät koko kokeessa parhaiten ja Lapin alueen otoskoulujen oppilaat heikoiten ($p < 0,01$). Itä-Suomen otosoppilaat menestyivät koko kokeessa tilastollisesti erittäin merkitsevästi paremmin suhteessa Etelä-Suomen otosoppilaisiin ($p < 0,001$). Samoin osaamisen ero Itä-Suomen otosoppilaiden ja Länsi- ja Sisä-Suomen otosoppilaiden välillä oli koko kokeessa tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$). Kun tarkastellaan oppilaiden suoriutumista kirjallisesta kokeesta AVI-alueittain, erot ovat edellä mainitun kaltaiset. Jos tarkastellaan vain näyttökokeesta suoriutumista, otosoppilaiden keskimääräisissä ratkaisuosuuksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja eri AVI-alueiden välillä. Kuten taulukosta 2 nähdään, koko kokeen tyttöjen ja poikien välisiä ratkaisuosuuksien eroja arvioidaessa parhaiten menestyivät Itä-Suomen tytöt (ero maan keskiarvoon nähden +8 prosenttiyksikköä) ja heikoiten Lapin pojat (ero maan keskiarvoon nähden -11,4 prosenttiyksikköä).

Taulukko 2. Tyttöjen ja poikien ratkaisusuudet kuntaryhmittäin

		Oppilasmäärä N	Ratkaisusuus %	Hajonta	Ero maan keskiarvosta (prosentti- yksikkö)
	Koko arviointi	3 541	62,5	14,7	
	pojat	1 824	56,8	14,6	-5,7
	tytöt	1 717	68,9	11,9	6,4
AVI-alue	Etelä-Suomi	1 333	61,7	15,2	-0,8
	pojat	686	55,8	14,7	-6,7
	tytöt	647	68,2	12,8	5,6
	Lounais-Suomi	413	64,1	13,9	1,6
	pojat	215	58,9	14,3	-3,6
	tytöt	198	70,0	10,6	7,4
	Länsi- ja Sisä-Suomi	908	62,2	14,2	-0,4
	pojat	478	56,2	14,2	-6,3
	tytöt	430	68,8	11,0	6,3
	Itä-Suomi	341	64,6	14,8	2,1
	pojat	177	60,4	15,8	-2,1
	tytöt	164	70,6	11,6	8,0
	Pohjois-Suomi	369	63,4	14,3	0,9
	pojat	189	56,4	13,8	-6,1
	tytöt	180	70,2	11,3	7,7
	Lappi	177	59,9	14,8	-2,7
	pojat	79	51,1	14,3	-11,4
	tytöt	98	66,3	12,8	3,8
Kunta- ryhmä	kaupunkimaiset kunnat	1 955	61,6	16,2	-0,9
	pojat	1 015	55,9	15,9	-6,6
	tytöt	940	68,0	13,5	5,5
	taajaan asutut kunnat	539	62,9	14,4	0,4
	pojat	273	57,4	14,6	-5,1
	tytöt	266	69,7	10,9	7,2
	maaseutumaiset kunnat	1 047	65,2	11,2	2,7
	pojat	536	59,3	11,5	-3,2
	tytöt	511	71,1	8,6	8,6

Maaseutumaisten koulujen oppilaat menestyivät koko kokeessa paremmin kuin kaupunkimaisten kuntien oppilaat ($p < 0,001$). Oppilaiden ratkaisuosuuksien ero kirjallisessa kokeessa oli erittäin merkitsevä maaseutumaisten ja kaupunkimaisten kuntien välillä, mutta oppilaiden näyttökokeessa suoriutumisessa kuntaryhmien välisiä eroja ei ollut lukuun ottamatta näyttökokeen Käytännön töiden osa-alueetta. Tällä osa-alueella maaseutumaisten kuntaryhmien oppilaat menestyivät kokeessa paremmin ($p < 0,01$) kuin muut.

Tyttöjen ja poikien väliset erot

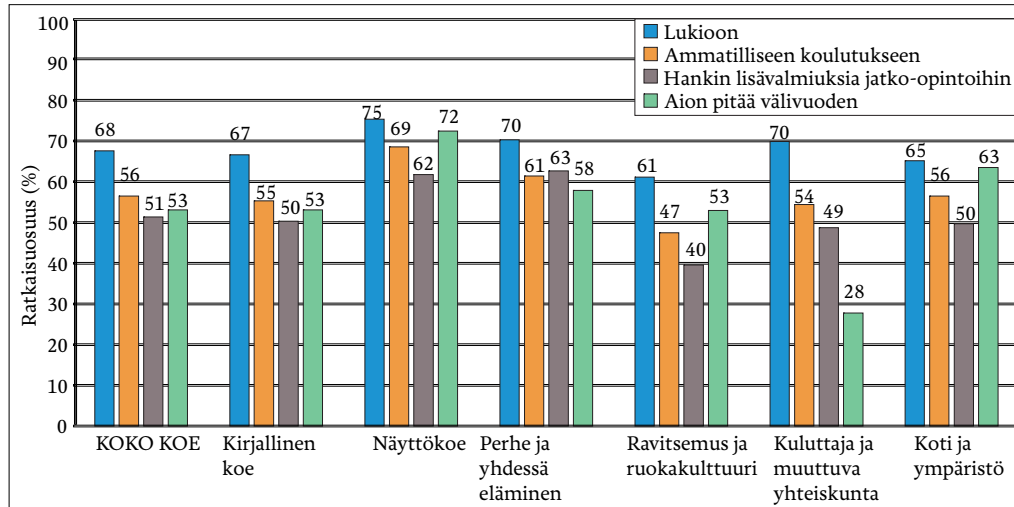
Kotitalouden arvioinnissa sukupuoli oli merkittävä tekijä kokeessa menestymistä tarkasteltaessa. Tyttöjen keskimääräinen ratkaisuosuus oli kotitalouden koko kokeessa 69 prosenttia, ja poikien ratkaisuosuus oli keskimäärin 57 prosenttia. Yhtälailla tyttöjen ja poikien ratkaisuosuuksien ero pelkästään kirjallisessa kokeessa ja pelkästään näyttökokeessa oli erittäin merkitsevä. Tyttöjen osaaminen suhteessa poikien osaamiseen oli jokaisella kotitalouden opetussuunnitelman sisältöalueella parempaa. Ero oli kaikilla osa-alueilla tilastollisesti erittäin merkitsevä ja keski-suuri tai suuri. Suuria erot sukupuoliryhmien välillä olivat sisältöalueilla Ravitseminen ja ruokakulttuuri ($d = 0,91$) sekä Koti ja ympäristö ($d = 0,81$).

Kieliryhmien väliset erot

Suomenkielisten koulujen oppilaat ($N = 3031$) menestyivät koko kokeessa ruotsinkielisiä oppilaita ($N = 510$) paremmin. Ero kieliryhmien välillä koko kokeen sekä kirjallisen kokeen keskimääräisissä ratkaisuosuuksissa oli keskimäärin viisi prosenttiyksikköä ($p < 0,001$). Näyttökoe kokonaisuudessaan tarkasteltaessa ei kieliryhmien välillä havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja.

Oppilaiden jatko-opintoihin hakeutuminen

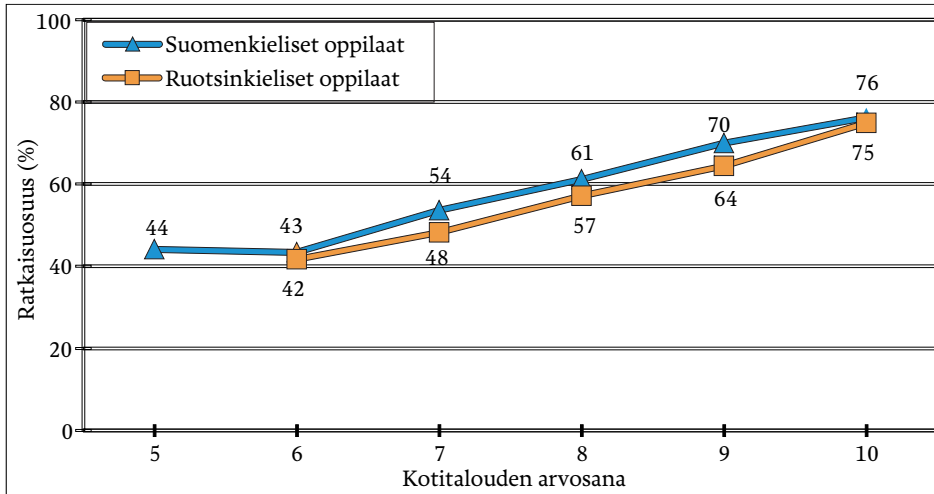
Oppilaan jatko-opintosuunnitelmilla on yhteys kotitalouden oppimistulosten arvioinnissa menestymiseen (kuvio 7). Opetussuunnitelman sisältöalueittain tarkasteltuna lukioon tai muualle hakeutuvien väliset erot olivat jokaisen sisältöalueen kohdalla erittäin merkitseviä. Myös tyttöjen ja poikien väliset erot keskimääräisissä ratkaisuosuuksissa olivat lukioon tai muihin jatko-opintoihin suuntautuneiden välillä erittäin merkitseviä.

Kuvio 7. Eri jatko-opintoihin hakeutuneiden koemenestys (Lukio N = 1 877, ammatillinen koulutus N = 1 535 ja muu kuin lukio tai ammatillinen koulutus N = 0–24)

Kotitalouden arvosana ja kokonaisosaaminen

Kuvioon 8 on koottu suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppilaiden keskimääräiset ratkaisuosuudet arvosanoittain. Kuviosta havaitaan, että ruotsinkielisten koulujen oppilaiden osaaminen oli kotitalouden arvioinnissa hieman heikompa suhteessa saman arvosanan saaneisiin suomenkielisten koulujen oppilaisiin. Ainoastaan arvosanojen kahdeksan ja yhdeksän osalta ero kieliryhmien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,01$).

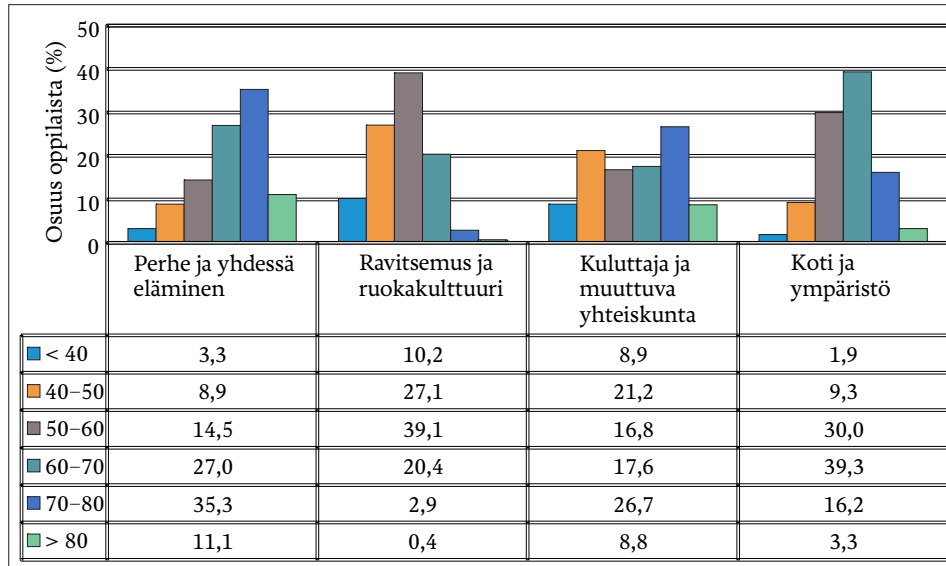
Kuvio 8. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten oppilaiden kotitalouden arvosanat suhteessa koemenestykseen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kriteerit arvosanalle kahdeksan (8) määrittävät valtakunnallisesti sen tieto- ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Kotitalouden kriteerit arvosanalle kahdeksan tarkoittavat sitä, että oppilas osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien edellyttämää osaamista.

Kun koko kokeen ratkaisuprosentit suhteutetaan opettajien antamiin kotitalouden arvosanoihin, voidaan suuntaa antavasti päätellä, että kokeeseen osallistuneista noin 65 prosentilla osaaminen oli arvosanan 8–9 tasoa. Arvosanan seitsemän tasolle pääsi noin 20 prosenttia oppilaista, ja keskimäärin kahdeksalla prosentilla osaaminen oli arvosanan 10 tasolla.

Arvosanan kahdeksan (8) saaneista 746 (57 %) oppilaan ratkaisuosuus oli 50–70 prosenttia. Saman arvosanan saaneista 225 oppilaan ratkaisuosuus oli 2–50 prosenttia, ja 331 oppilaan ratkaisuosuus oli 70–95 prosenttia. Kuviossa 9 nähdään arvosanan kahdeksan (8) saaneiden oppilaiden osaaminen kirjallisen kokeen eri sisältöalueilla.

Opettaja-
kyselyn
mukaan vain
harva opet-
taja painotti
Kuluttaja ja
muuttuva
yhteiskunta
sisältöal-
uetta opetuk-
sessaan.

Kuvio 9. Arvosanan kahdeksan saaneiden oppilaiden menestyminen kotitalouden opetussuunnitelman eri sisältöalueilla

Noin kolmasosalla arvosanaa kahdeksan vastaavalle tasolle yltäneistä oppilaista ratkaisuosuus oli 70–80 prosenttia Perhe ja yhdessä eläminen -sisältöalueen tehtävissä. Vastaavasti melkein 40 prosentilla arvosanan kahdeksan saaneista oppilaista ratkaisuosuus oli 50–60 prosenttia Ravitsemus ja ruokakulttuuri -sisältöalueen tehtävistä. Reilulla neljäsosalla arvosanan kahdeksan oppilaista ratkaisuosuus oli 70–80 prosenttia Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta -sisältöalueen tehtävistä, mutta saman arvosanan saaneista 21 prosentilla ratkaisuosuus oli vain 40–50 prosenttia.

Kotitalous valinnaisaineena

Kirjallisen kokeen ratkaisuosuus oli 63 prosenttia oppilailla, joilla oli kotitalous valinnaisaineena. Heillä ratkaisuosuus oli parempi verrattuna niiden oppilaiden keskimääräiseen ratkaisuosuuteen, jotka olivat osallistuneet vain kaikille yhteiseen kotitalousopetukseen (ratkaisuosuus 59 %). Valinnaiseen kotitalousopetukseen osallistuneiden oppilaiden osaaminen oli parempaa ($p < 0,001$) kolmella kotitalouden opetussuunnitelman sisältöalueella verrattuna niiden oppilaiden osaamiseen, jotka eivät olleet osallistuneet valinnaiseen opetukseen. Nämä sisältöalueet olivat Perhe ja yhdessä eläminen, Koti ja ympäristö ja Ravitsemus ja ruokakulttuuri. Sisältöalueella Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta ei valinnaiseen kotitalouteen osallistuneiden osaaminen ollut merkittävästi heikompaa kuin heillä, jotka valinnaiseen kotitalouteen olivat osallistuneet. Kotitaloutta valinnaisaineena opiskelleiden oppilaiden osaaminen (ratkaisuosuus 75 %) näyttökokeessa oli selvästi parempaa verrattuna oppilaisiin, jotka olivat opiskelleet vain kaikille yhteistä kotitaloutta (ratkaisuosuus 68 %).

Tukea tarvitsevien oppilaiden osaaminen

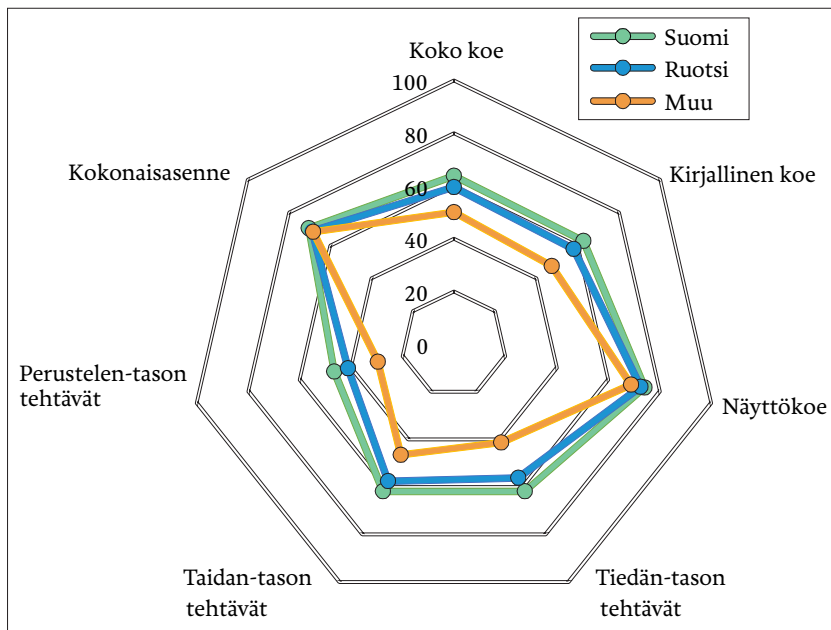
Kotitalouden kansallisen arvioinnin kirjalliseen ja näyttökokeeseen osallistuivat myös oppilaat, joille on tehty päätös erityisestä tai tehostetusta tuesta tai sitä vastaava aikaisempi päätös erityisopetukseen ottamisesta tai joilla on yksilöllistetty opetussuunnitelma kotitaloudessa tai äidinkielessä.

Kirjallisen kokeen keskimääräinen ratkaisuosuus oli tukea tarvitsevilla oppilailla 51 prosenttia. Heillä ratkaisuosuus oli selkeästi alhaisempi verrattuna muiden oppilaiden keskimääräiseen ratkaisuosuuteen (62,9 %). Tukea tarvitsevien oppilaiden osaaminen oli kaikilla kotitalouden opetussuunnitelman sisältöalueilla heikompaa verrattuna muihin.

Näyttökokeessa tukea tarvitsevien oppilaiden keskimääräinen kokonaisratkaisuosuus oli 62 prosenttia, kun se muilla oppilailla oli 73 prosenttia. Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Koemenestys oppilailla, joiden kotikieli on muu kuin suomi tai ruotsi

Kotikielensä pääasiassa muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvista oppilaista osallistui kotitalouden kirjalliseen kokeeseen 74 oppilasta ja näyttökokeeseen 22 oppilasta. Edellä mainittuja oppilaita oli kaikista otosoppilaista noin kaksi prosenttia. Kuviossa 10 havainnollistetaan kotikielensä suomea tai ruotsia puhuvien oppilaiden keskimääräisiä ratkaisuosuuksia suhteessa oppilaisiin, joilla on joku muu kotikieli kuin suomi tai ruotsi.

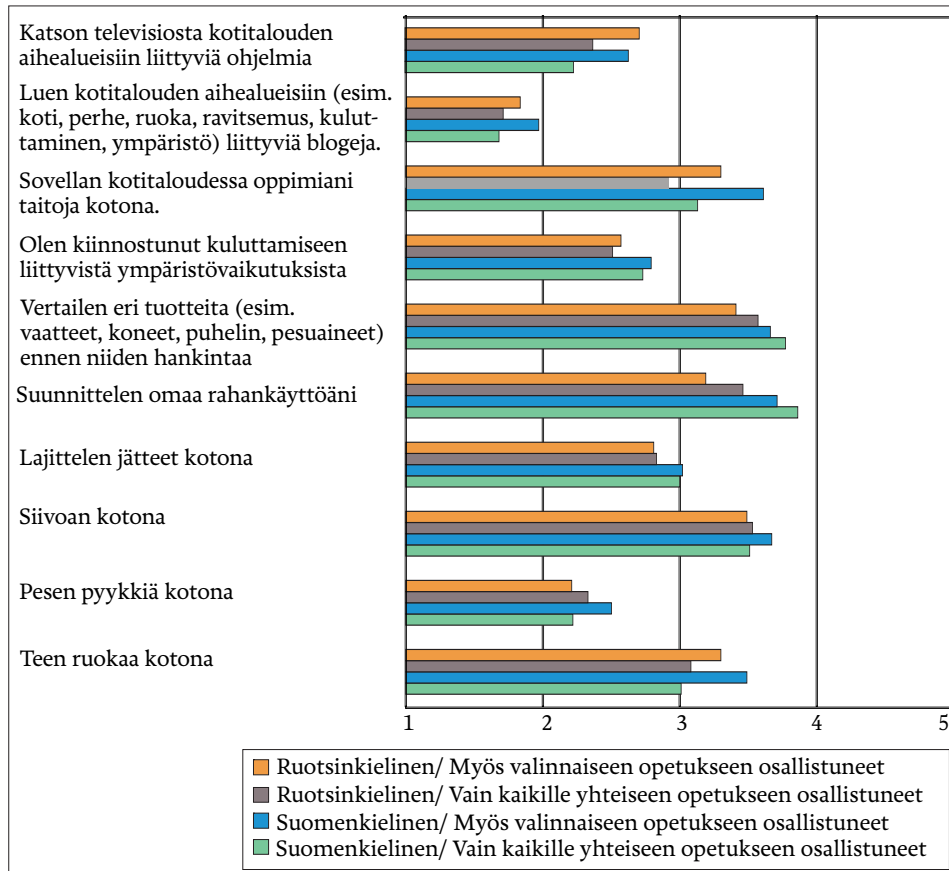

Kuvio 10. Eri kieliryhmien keskimääräiset ratkaisuosuudet kotitalouden arvioinnin eri osa-alueilla

Kirjallisen kokeen ratkaisuosuus oli 48 prosenttia oppilailla, joilla oli muu kotikieli kuin suomi tai ruotsi. Heillä ratkaisuosuus oli selkeästi alhaisempi ($p < 0,001$) verrattuna muiden oppilaiden keskimääräiseen ratkaisuosuuteen (62,7 %). Näyttökokeen tämän ryhmän oppilaiden ratkaisuosuus oli 69 prosenttia kun se muilla oppilailla oli 74 prosenttia. Näyttökokeen ratkaisuosuudessa ei tämän ryhmän oppilailla ollut merkitsevää eroa suhteessa muihin oppilaisiin millään näyttökokeen osa-alueella. Kun verrattiin tähän ryhmään kuuluvien oppilaiden osaamista eri laadullisten tasojen (tiedän-, taidan- ja perustelen-tasot) mukaan jaotelluissa tehtävissä, osaamisen ero oli jokaisella tasolla muihin oppilaisiin verrattuna tilastollisesti erittäin merkitsevästi heikompaa ($p < 0,001$). Asenteet kotitalous-oppiainetta ja kotitalouden opiskelua kohtaan ovat kaikilla kieliryhmillä hyvin toistensa kaltaiset.

Oppilaiden harrastuneisuus suhteessa oppimistuloksiin

Oppilailta tiedusteltiin kymmenellä väittämällä, mitä kotitalouden oppisisältöihin liittyviä asioita he tekevät kotona tai vapaa-ajalla. Vastausvaihtoehtoja oli viisi: 1 = en lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = kohtalaisesti, 4 = melko paljon ja 5 = erittäin paljon. Kuviossa 11 on esitelty suomenkielisten ja ruotsinkielisten koulujen oppilaiden vastausten keskiarvot harrastuneisuusväittämiin. Kuviossa on eritelty ne oppilaat, jotka olivat osallistuneet johonkin valinnaiseen kotitalousopetukseen (8. tai 9. luokalla, 8.–9. luokalla) tai vain kaikille yhteiseen kotitalousopetukseen osallistuneet.

Kuvio 11. Suomen- ja ruotsinkielisten otosoppilaiden erot harrastuneisuudessa

Harrastuneisuudella oli yhteys tässä kokeessa osaamiseen. Voidaan todeta, että jos kotitalouden oppisisältöihin liittyvän harrastuneisuuden aste on edes kohtalainen, sillä on vaikutusta oppimistuloksiin tämän kaltaisessa kokeessa.

Vanhempien koulutustaustan yhteys koemenestykseen

Kotitalouden kirjallisessa kokeessa ne oppilaat, jotka ilmoittivat molempien vanhempien olevan ylioppilaita, menestyivät hieman paremmin kuin muut ryhmät. Ero ei kuitenkaan ole huomattava. Sen sijaan näyttökokeessa ei menestynyt parhaiten edellä mainittu ryhmä, vaan ryhmä, joista oppilaan ilmoituksen perusteella vain toinen vanhemmista oli varmasti ylioppilas.

Opettajien ja opetusmenetelmien yhteys oppimistuloksiin

Kotitalouden oppimistulosten arviointi toteutettiin 9. vuosiluokan lopussa, ja koe perustui vain kaikille yhteisen kotitalouden oppimäärään, joka pääsääntöisesti kouluissa oli toteutettu jo 7. vuosiluokalla. Näin ollen oppilaalla oli saattanut kotitalousopettaja vaihtua 7. vuosiluokan jälkeen. Opettajakyselyyn vastanneista opettajista noin puolet (51,5 %) ilmoitti opettaneensa lähes jokaista tai noin puolta 7. vuosiluokan oppilaista. Opettajakyselyyn vastanneista loput (48,5 %) olivat opettaneet 7. vuosiluokan oppilaista vain muutamia tai ei ollenkaan, ja tästä syystä heidät jätettiin tarkastelun ulkopuolelle.

Jos opettajat ilmoittivat tehneensä paljon oppiaine yhteistyötä muiden opettajien kanssa, oppilaat menestyivät koko kokeessa keskimäärin paremmin kuin oppilaat, joiden opettajat ilmoittivat, etteivät ole tehneet lainkaan oppiaine yhteistyötä.

Opettajien täydennyskoulutukseen osallistumisella oli suuntaa antava merkitys oppilaiden koemenestykseen. Ne oppilaat, joiden opettajat osallistuivat täydennyskoulutukseen 1–3 päivää edellisen kolmen vuoden aikana, menestyivät arvioinnissa paremmin (ratkaisuosuus 68 %) suhteessa oppilaisiin, joiden opettajat eivät osallistuneet yhtään päivää täydennyskoulutukseen (62 %).

Tietyillä opettajien käyttämällä opetusmenetelmillä havaittiin olevan yhteys koemenestykseen. Jos opettajat ilmoittivat käyttävänsä opetusmenetelmänä havainnointia (esim. lähipiirin ravitsemukseen tai syömiseen liittyvät asiat), oppilaat menestyivät koko kokeessa keskimäärin paremmin (ratkaisuosuus 69 %) verrattuna oppilaisiin, joiden opettajat eivät käyttäneet tällaista menetelmää lainkaan (60 %). Myös oppilaat, joiden opettajat ilmoittivat käyttävänsä paljon projektityöskentelyä, menestyivät koko kokeessa keskimäärin

paremmin (ratkaisuosuus 69 %) kuin oppilaat, joiden opettajat eivät tällaista menetelmää käyttäneet lainkaan (63 %). Lisäksi jos opettajat hyödynsivät paljon internetissä/verkko-oppimisympäristössä tapahtuvaa oppimista, oppilaat menestyivät paremmin (ratkaisuosuus 67 %) verrattuna oppilaisiin, joiden opettajat eivät käyttäneet tällaista menetelmää ollenkaan (63 %).

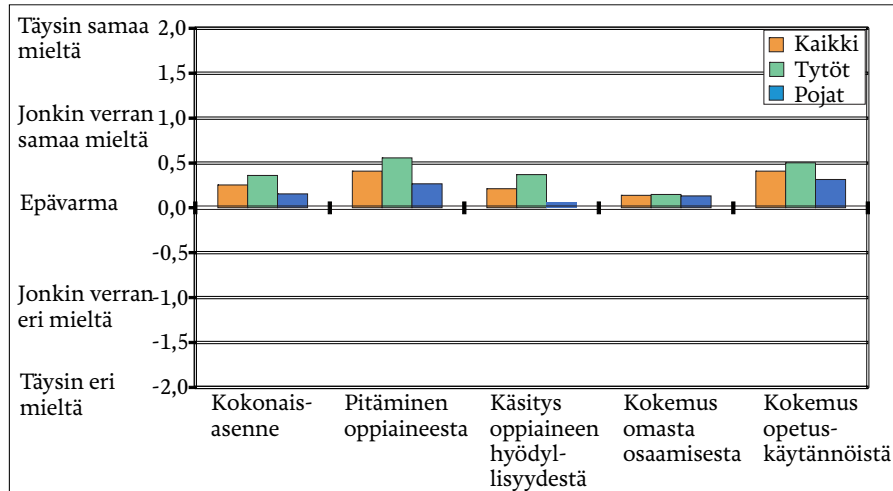
Lisäksi jos opettajat ilmoittivat opetusryhmien suuren koon vaikeuttavan erittäin paljon hyvien oppimistulosten saavuttamista, oppilaat menestyivät koko kokeessa heikommin (ratkaisuosuus 63 %) verrattuna oppilaisiin, joiden opettajat ilmoittivat, että suuri oppilaskoko ei vaikeuta oppimistulosten saavuttamista lainkaan (72 %). Jos opettajat ilmoittivat taloudellisten resurssien vaikeuttavan hyvien oppimistulosten saavuttamista erittäin paljon, oppilaat menestyivät keskimäärin huonommin (ratkaisuosuus 62 %) verrattuna oppilaisiin, joiden opettajat ilmoittivat, että taloudelliset resurssit eivät vaikuta lainkaan hyvien oppimistulosten saavuttamista (68 %).

Oppilaiden kouluviihtyvyys ja asennoituminen kotitalouteen

Arviointiin osallistuneista oppilaista 70 prosenttia ilmoitti viihtyvänsä koulussa melko hyvin tai erittäin hyvin. Oppilaiden asenne kotitalous-oppiainetta kohtaan korreloi positiivisesti kokeessa menestymiseen. Kotitalous-oppiaineesta pitäminen korreloi suhteellisen paljon koko kokeessa menestymiseen ($r = 0,37$; selitysaste 14 %). Oppilaiden käsityksellä omasta osaamisestaan oli vielä vähän positiivisempi yhteys ($r = 0,40$; selitysaste 16 %) koko kokeessa menestymiseen. Oppiaineen hyödylliseksi kokemisen korrelaatio suhteessa koko kokeessa menestymiseen ei ollut näin positiivinen ($r = 0,30$; selitysaste 9 %).

Kaikkien oppilaiden sekä tyttöjen ja poikien asenneväättämiin liittyvien vastausten keskiarvot on esitetty kuviossa 12 asennemittarin luokittelun mukaisesti. Kokonaisuutena lisäksi kuviossa on keskiarvot kotitalous-oppiaineesta pitämisestä, käsityksestä omasta osaamisesta kotitaloudessa ja kotitalous-oppiaineen hyödyllisyydestä sekä kokemus opetuskäytännöistä kotitalousluokassa. Tyttöjen ja poikien ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$) kaikissa asenneväättämien luokissa. Tytöt pitivät kotitaloudesta oppiaineena enemmän ja kokivat osaavansa kotitalouden oppisisältöjä paremmin sekä olivat sitä mieltä, että kotitalouden opiskelusta on heille enemmän hyötyä. Myös heidän kokemuksensa kotitalousluokan opetuskäytännöistä olivat positiivisempia.

Verrattaessa suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppilaiden asennoitumista kotitalouteen ei tilastollisesti merkitseviä eroja löytenyt.

Kuvio 12. Tyttöjen ja poikien kotitalous-oppiainetta koskevat käsitykset ja asenteet

Kotitalous-oppiaine Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014

Kotitalouden oppimistulosten arviointi vahvisti kotitalous-oppiaineen tarpeellisuutta yleissivistävänä peruskoulun oppiaineena. Uusissa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 kotitalousopetuksen tavoitteena on kehittää arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Oppiaineessa pyritään edistämään kädentaitoja ja luomaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoja, ja tämä mahdollistaa oppiaineysteistyön monen oppiaineen kanssa. Tavoitteena kotitalousopetuksessa on niin kutsuttu oppimisjatkumo, joissa tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain, samalla kun oppilaan toiminta kehittyy vastuullisemmaksi ja itsenäisemmäksi. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 508.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman 2014 tavoitteisiin nivoutuu seitsemän laaja-alaisen osaamisen taitoa, jotka ovat Ajattelu ja oppimaan oppiminen, Monilukutaito, Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, Työelämätaidot ja yrittäjyys ja Osallistuminen ja vaikuttaminen. Kotitalous-opetuksen sisällöissä on mahdollista kehittää jokaista laaja-alaisen osaamisen taitoa. Lisäksi kotitalous monitieteisenä oppiaineena on oiva oppiaine uusissa opetussuunnitelmissa painotetun oppiaineysteistyön kannalta. Kotitalous oppiaineena mahdollistaa

oppilasta lähellä olevien arkipäivän ilmiöiden tarkastelun teoreettisesti tai käytännönläheisesti sekä yksin tai yhdessä. Kotitalousopetuksen sisältöalueet sekä oman työn suunnitteluun, organisointiin ja arvioimiseen liittyvät toimintatavat sekä kädentaitojen kehittyminen ja luovuus auttavat aikuistuvia nuoria pärjäämään hyvin elämässään yleissivistävien opintojen jälkeen.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden noudattaminen ja huomioon ottaminen kouluissa kaventaa toivottavasti osaamisen eroja eri ryhmien välillä. Pohdittavaksi jää, mitä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet tarkoittavat käytännössä kotitalousopetuksessa. Kotitalous luo oivallisen oppilaan arjessa kiinni olevan vuorovaikutteisen ympäristön, jossa on mahdollista harjoitella monenlaisia taitoja.

Uuden opetussuunnitelman tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Koulu yhteisö nähdään oppivana yhteisönä, joka luo edellytyksiä tutkimiseen, kokeilemiseen, innostumiseen ja onnistumisen kokemuksiin. Keskeistä koulutyössä on jokaisen hyvinvointi, yhteisön jäsenten yksilöllisyys, tasa-arvo ja koko yhteisön tarpeet. Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely tukevat kaikkien oppimista. Opetuksen vieminen pois koulukontekstista luo oppilaille mahdollisuuksia soveltaa oppimaansa itselle kiinnostavissa ja oman elämän kannalta merkityksellisissä tilanteissa. Kotikansainvälisyys nähdään oppivassa yhteisössä keskeisenä voimavarana. Yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta lisätään arvostamalla ja hyödyntämällä maan kulttuuriperintöä, kansalliskieliä sekä ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Oppilaat voivat oppivan yhteisön jäsenenä osallistua oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Yhteisössä kannustetaan demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen. Oppivassa yhteisössä keskeistä on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo samalla kun yhteisö rohkaisee oppilaita suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Koulu ilmentää arjen valinnoillaan vastuullista suhtautumista ympäristöön. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 24–27.)

Kehittämisehdotuksia

1. Olisi mietittävä keinoja, joilla voidaan kaventaa tyttöjen ja poikien sekä suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppilaiden välisiä eroja oppimistuloksissa. Huomiota tulisi kiinnittää myös niiden oppilaiden oppimistuloksiin, joiden kotikieli on muu kuin suomi tai ruotsi, sekä maan eri alueiden ja kuntatyyppien koulujen oppilaiden osaamisen välisten erojen kaventamiseen.
2. Saman kotitalouden arvosanan saaneiden oppilaiden tiedollisessa ja taidollisessa osaamisessa on eroja. Olisi hyödyllistä selvittää, hahmottavatko opettajat samalla tavalla päättöarvosanojen muodostamiseen vaikuttavat tekijät. Päättöarvioinnin kriteereiden vaihtelevista tulkinnoista voisi saada tietoa arvioimalla, miten opettajat määrittelevät oppilaan osaamisen tason suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.
3. Kotitalouden arvioinnissa oppilaiden osaaminen tuottamistehtävissä oli heikompa. Kotitalousopetuksessa olisi hyödyllistä käyttää enemmän tuottamistehtäviä ja oppilaita pitäisi haastaa enemmän perustelemaan näkökulmiaan. Heitä pitäisi myös kannustaa kysymään ja kyseenalaistamaan opetussisältöihin liittyviä asioita ja soveltamaan oppimaansa koulun ulkopuolella.
4. Kaikkiin kotitalouden sisältöalueisiin liittyvien käytännön taitojen opettaminen ja niiden arviointi on tärkeä osa kotitalousopetusta, minkä myös arviointiin osallistuneet oppilaat kokivat mielekkäänä. Kotitalous on oppiaine, joka tukee oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja mahdollistaa monenlaisten toiminnallisten työtapojen ja oppilaiden ideoiden hyödyntämisen. Oppilaat menestyivät hyvin yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja mittaavissa tehtävissä, joten kotitalousopetuksen rooli näiden taitojen vahvistajana tulisi tulevaisuudessakin nähdä tärkeänä.
5. Suurin osa arviointiin osallistuneista opettajista ilmoitti painottavansa opetuksessaan opetussuunnitelman sisältöaluetta Ravitsemus ja ruokakulttuuri. Uuden opetussuunnitelman 2014 tavoitteissa painotetaan, että kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Näin ollen myös opetuksessa tulisi painottaa kaikkia sisältöalueita yhtä paljon.

6. Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta oli sisältöalue, jota arviointiin osallistuneet opettajat painottivat vähiten opetuksessaan. Kotitalousopetuksen rooli kestäväan kehitykseen ja elämäntapaan kannustamisessa on tärkeä. Oppisisältöjä ja opetusta tulisi kehittää enemmän ekososiaalisen sivistyksen huomioon ottaviksi.
7. Uusissa opetussuunnitelmissa kannustetaan oppilaita suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtään, ja nämä osaltaan kehittävät oppilaiden oppimaan oppimisen taitoja. Tulosten mukaan oppilasta pitäisi kannustaa enemmän oman työn suunnitteluun ja oppilaan itsearviointia pitäisi kotitalousopetuksessa kehittää ja monipuolistaa.
8. Kotitalousopettajat ovat halukkaita osallistumaan täydennyskoulutukseen. Tieto- ja viestintä-tekniologia oli alue, jolta opettajat toivoivat eniten koulutusta. Jotta uusien opetussuunnitelmien haltuunotto ja monipuolisten oppimisympäristöjen kehittäminen ja hyödyntäminen osana kotitalousopetusta mahdollistuisi, opettajilla tulisi olla mahdollisuus laadukkaaseen täydennyskoulutukseen kaikkialla Suomessa.
9. Uusissa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 tavoitellaan oppiaineysteistyön laajentamista ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien kehittämistä. Kotitalous-oppiaine voidaan nähdä eheyttävänä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja yhdistävänä oppiaineena. Eri oppiaineet linkittävien ilmiöiden käsittely käytännössä kotitalouden tunneilla yhdistää ilmiön usein myös oppilaan arkielämään.
10. Opetussuunnitelman perusteissa 2014 kotitalous nähdään hyvinvointia edistävänä oppiaineena, joka kehittää arjen hallinnan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Koska kotitalous-oppiaineessa keskitytään monipuolisesti kodin arjen hallintaan liittyviin asioihin yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista, voitaisiinko se nähdä koko yhteiskunnan kannalta syrjäytymistä estävänä keinona?

Tiivistelmä perustuu julkaisuun:

Salla Venäläinen

**ARJEN TIEDOT JA TAIDOT HYVINVOINNIN
PERUSTANA**

Kotitalouden oppimistulokset perusopetuksen
päättövaiheessa 2014

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

PL 28 (Mannerheiminaukio 1 A)

00101 HELSINKI

Sähköposti: kirjaamo@karvi.fi

Puhelinvaihde: 029 533 5500

karvi.fi